

Sygn. akt II PK 86/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda (przewodniczący)

SSA Magdalena Kostro-Wesołowska

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa K. O.

przeciwko Aresztowi Śledczemu w Z.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 grudnia 2013 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Z.

z dnia 28 grudnia 2012 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 października 2012 r. Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawie z powództwa K. O. przeciwko Aresztowi Śledczemu o zapłatę zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 33.153,12 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 28 września 2011 r. do dnia zapłaty (pkt I); w

pozostałym zakresie żądania odsetkowego powództwo oddalił (pkt II); zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt III).

Sąd Rejonowy ustalił, że powód jest funkcjonariuszem Służby Więziennej, zatrudnionym od 10 maja 2007 r. w Areszcie Śledczym w Z. W dniu 27 czerwca 2009 r. powód wraz z małżonką zawarli umowę przedwstępną kupna mieszkania w o powierzchni 50,90 m². W celu sfinansowania kupna tego mieszkania 23 lipca 2009 r. zawarli oni z Bankiem PKO S.A. umowę preferencyjnego kredytu mieszkaniowego na kwotę 130.000 zł. W dniu 17 sierpnia 2009 r. nabyli w formie aktu notarialnego prawo własności tego lokalu mieszkalnego za kwotę 135.000 zł. Wydanie nieruchomości nastąpiło tego samego dnia. 27 sierpnia 2009 r. powód skierował do dyrektora pozwanego Aresztu Śledczego wniosek w sprawie przyznania pomocy finansowej przysługującej funkcjonariuszom Służby Więziennej na uzyskanie mieszkania z przeznaczeniem na zakup mieszkania, w którym zamieszkał 17 sierpnia 2009 r. Postanowieniem z dnia 30 marca 2011 r. dyrektor okręgowy Służby Więziennej w P., na skutek zażalenia powoda na bezczynność dyrektora Aresztu Śledczego w Z. – uznając zasadność zażalenia powoda na niezłatwienie sprawy w terminie – nakazał wydanie decyzji w sprawie do dnia 8 kwietnia 2011 r. oraz zarządził wyjaśnienie przyczyn niezłatwienia sprawy w terminie. Decyzją z dnia 7 kwietnia 2011 r. dyrektor Aresztu Śledczego w Z. odmówił powodowi przyznania pomocy finansowej na uzyskanie lokalu mieszkalnego. Na skutek skarg powoda na powyższą decyzję, postanowieniem z dnia 6 września 2011 r. Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w P. oraz postanowieniem z dnia 13 grudnia 2011 r. Naczelnego Sądu Administracyjnego uznano, że sprawa w przedmiocie pomocy finansowej na uzyskanie lokalu mieszkalnego podlega kognicji sądów powszechnych. Sąd Rejonowy ustalił, że wysokość ewentualnie należnej powodowi pomocy finansowej na zakup przedmiotowego lokalu mieszkalnego wynosi 33.153,12 zł oraz stwierdził, że powód wprawdzie miał w dacie składania wniosku o pomoc finansową tytuł określony w art. 184 ust. 1 pkt 2 ustawy o Służbie Więziennej (był współwłaścicielem lokalu mieszkalnego w Z. przy ul. M.), jednakże nie była to okoliczność wyłączająca prawo do przyznania powodowi pomocy mieszkaniowej,

lecz przeciwnie – była to okoliczność uzasadniająca przyznanie tej pomocy. Powód znajduje się w szczególnej sytuacji – jego wniosek o przyznanie pomocy finansowej dotyczy nabycia prawa do tego właśnie konkretnego lokalu mieszkalnego. Złożenie wniosku pozostaje w związku czasowym i przyczynowym z zakupem tego mieszkania, będącym realizacją prawa podmiotowego funkcjonariusza. Zdaniem Sądu Rejonowego nie można prawa do udzielenia funkcjonariuszowi pomocy finansowej wywodzić wyłącznie i wprost z relacji między datą nabycia przez funkcjonariusza domu (lokalu) mieszkalnego a datą złożenia wniosku o pomoc finansową, bez analizy okoliczności kształtujących tę relację i to w odniesieniu do realizacji uprawnienia do mieszkania. Zdaniem Sądu Rejonowego wyłączenie z art. 187 pkt 2 ustawy o Służbie Więziennej co do zasady nie odnosi się do posiadania tytułu do mieszkania, na nabycie którego wnioskowana jest pomoc finansowa, a nabycie którego stanowi realizację prawa podmiotowego funkcjonariusza.

Wyrok Sądu Rejonowego strona pozwana zaskarżyła apelacją w zakresie jego pkt I i III. Wyrokiem z dnia 28 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych: zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w pkt I i III w ten sposób, że oddalił powództwo (pkt I) oraz zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 2.700 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje (pkt II).

Sąd drugiej instancji uznał, że Sąd Rejonowy dokonał nieprawidłowej oceny stanu faktycznego i błędnej wykładni art. 187 pkt 2 ustawy o Służbie Więziennej stwierdzając, że powód wniosek o udzielenie pomocy finansowej na uzyskanie mieszkania złożył w dniu 27 sierpnia 2009 r., tj. w dacie obowiązywania ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. z 2002 r. Nr 207, poz. 1761 ze zm.; dalej jako: „poprzednia ustawa o Służbie Więziennej”). Jednakże z uwagi na treść przepisu art. 268 ust. 2 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej w sprawie mają zastosowanie przepisy obecnie obowiązującej ustawy o Służbie Więziennej z 2010 r.

W ocenie Sądu drugiej instancji decydujące znaczenie dla oceny, czy zostały zaspokojone potrzeby mieszkaniowe funkcjonariusza służby więziennej ma data złożenia wniosku o udzielenie pomocy finansowej. Powód taki wniosek złożył w dniu 27 sierpnia 2009 r. W tej dacie powód miał już zaspokojone potrzeby

mieszkaniowe w Z., gdzie pełnił służbę, gdyż w dniu 17 sierpnia 2009 r. wraz z małżonką nabył lokal mieszkalny o powierzchni 50,90 m² dwupokojowy, położony w Z. przy ulicy M. Przy zawieraniu notarialnej umowy sprzedaży powód z małżonką oświadczyli, że wydanie im przedmiotowego lokalu nastąpiło przed zawarciem tej umowy. We wniosku skierowanym przez powoda do pozwanego z dnia 27 sierpnia 2009 r. o przyznanie pomocy finansowej na uzyskanie mieszkania powód podał, że w kupionym lokalu mieszkalnym zamieszkuje od dnia 17 sierpnia 2009 r. (od dnia nabycia lokalu mieszkalnego). Według Sądu Okręgowego, jeżeli powód w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy finansowej na uzyskanie mieszkania posiadał lokal mieszkalny w Z., który zaspakajał jego potrzeby mieszkaniowe w zakresie określonym ustawą o Służbie Więziennej, to przyznanie przedmiotowej pomocy wyklucza regulacja określona w art. 187 pkt 2 ustawy o Służbie Więziennej. Świadczenie w postaci pomocy finansowej przysługuje bowiem nie w związku z uzyskaniem lokalu mieszkalnego, ale na jego uzyskanie czyli w celu uzyskania mieszkania umożliwiającego funkcjonariuszowi zamieszkanie w miejscu pełnienia służby lub w miejscowości pobliskiej. Przyjęcie innej interpretacji przepisów o pomocy finansowej dla funkcjonariusza służby więziennej musiałoby prowadzić do uznania, że świadczenie to przysługuje każdemu funkcjonariuszowi w każdym czasie i niezależnie od tego, jakie aktualnie posiada warunki mieszkaniowe. Sąd Okręgowy wskazał, że takie stanowisko zajął Naczelny Sąd Administracyjny w uchwale z dnia 29 kwietnia 2009 r. (I OPS 7/08, Lex nr 533791), konstatując, że pomoc finansowa nie przysługuje funkcjonariuszowi, który składając wniosek posiada (mieszka, zajmuje) taki lokal lub dom, który zaspakaja jego potrzeby mieszkaniowe w zakresie przewidzianym ustawą o Służbie Więziennej. Dokonując subsumpcji § 5 ust. 3 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 czerwca 2003 r. w sprawie pomocy finansowej przysługującej funkcjonariuszowi Służby Więziennej na uzyskanie lokalu mieszkalnego (Dz. U. Nr 132, poz. 1235), które obowiązywało w dacie złożenia przez powoda wniosku o taką pomoc finansową i stwierdziło, iż do wniosku dołącza się dokumenty potwierdzające fakt ubiegania się przez funkcjonariusza o lokal mieszkalny, a w szczególności umowę kupna lokalu sporządzoną w formie aktu notarialnego lub umowę przedwstępną - Sąd drugiej instancji uznał, że przepis powyższego

rozporządzenia należy interpretować łącznie z treścią art. 187 pkt 2 ustawy o Służbie Więziennej. Samo nabycie lokalu mieszkalnego nie przesądza automatycznie o tym, że funkcjonariusz, który notarialnie kupił lokal, ma zaspokojone potrzeby mieszkaniowe i faktycznie już posiada (mieszka) w tym lokalu. Nabycie domu (lokalu) przed datą zgłoszenia wniosku o pomoc finansową automatycznie nie wyklucza uprawnień do tej pomocy. Potrzeby mieszkaniowe funkcjonariusza nie będą zaspokojone na przykład w sytuacji nabycia domu w budowie w stanie surowym, czy wymagającego koniecznego remontu, by móc w nim zamieszkać. W przedmiotowej sprawie powodowi został wydany nabyty przez niego lokal mieszkalny w dniu 17 sierpnia 2009 r., lokal ten nadawał się do zamieszkania i zaspokajał potrzeby mieszkaniowe powoda od 17 sierpnia 2009 r. W związku z tym stosownie do przepisu art. 187 pkt 2 ustawy z Służbie Więziennej, powodowi nie przysługuje prawo do pomocy finansowej na uzyskanie lokalu mieszkalnego.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego (w całości) powód zaskarżył skargą kasacyjną. Skargę oparto na obydwu podstawach kasacyjnych określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. W ramach pierwszej podstawy (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) zarzucono naruszenie:

a) art. 187 pkt 2 ustawy o Służbie Więziennej przez jego zastosowanie zamiast art. 90 poprzedniej ustawy o Służbie Więziennej i aktu wykonawczego wydanego do tej ustawy, w sytuacji, gdy ustawa o Służbie Więziennej z 2010 r. nie obowiązywała w czasie powstania cywilnego roszczenia powoda (w 2009 r.), z jednoczesnym niedopuszczalnym uznaniem, że przepis ten ma być podstawą i przedmiotem łącznej interpretacji z aktem wykonawczym (rozporządzeniem, wskazanym w kolejnym zarzucie niniejszej skargi) wydanym na podstawie poprzedniej ustawy o Służbie Więziennej, tj. aktem wykonawczym, który utracił moc wraz z uchynieniem ustawy z 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej na podstawie art. 273 i art. 272 ustawy o Służbie Więziennej z 2010 r. i to w sytuacji, gdy wniosek z winy pozwanego został rozpoznany na gruncie nowej ustawy (zwlekanie przez niemal 2 lata z jego rozpoznaniem), gdy do wniosku przedłożony został akt notarialny zgodnie z żądaniem pozwanego w tym zakresie (żądaniem, zgodnym z poprzednim stanem prawnym);

b) niezastosowanie § 5 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 czerwca 2003 r. w sprawie pomocy finansowej przysługującej funkcjonariuszom Służby Więziennej na uzyskanie lokalu mieszkalnego - w sytuacji, gdy przepis ten - w chwili powstania roszczenia powoda stanowił, że do wniosku o pomoc funkcjonariusz dołącza umowę kupna lokalu mieszkalnego oraz jednocześnie przyjęcie, że pomoc nie należy się powodowi, ponieważ nabył lokal przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy finansowej, podczas gdy poprzednia ustawa o Służbie Więziennej oraz rozporządzenie z 2003 r. wskazywały (wobec możliwości przedłożenia aktu notarialnego, potwierdzającego posiadanie lokalu), że momentem i przesłanką oceny tego, czy funkcjonariuszowi należy się pomoc finansowa (gdy sam nabywał on lokal) jest to, czy miał on zaspokojone potrzeby mieszkaniowe właśnie w chwili zakupu lokalu;

c) niewłaściwe zastosowanie art. 268 ust. 2 ustawy o Służbie Więziennej przez przyjęcie, że przepisy tej ustawy stosuje się do spraw wszczętych i niezakończonych ostateczną decyzją do dnia jej wejścia w życie w sytuacji, gdy w sprawie pomocy finansowej na uzyskanie lokalu nie wydaje się decyzji administracyjnych, co wynika z treści art. 218, art. 219 i art. 220 ustawy o Służbie Więziennej, a roszczenie funkcjonariusza z uwagi na swój charakter natury cywilnoprawnej nie ma natury administracyjnej i nie może być dochodzone na drodze administracyjnej.

W ramach podstawy procesowej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) zarzucono naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. przez niewłaściwe sporządzenie uzasadnienia zaskarżonego wyroku w zakresie wyjaśnienia jego podstaw prawnych, który to element uzasadnienia skrótowo zastąpiono odwołaniem się do orzeczenia NSA bez zaprezentowania i uzasadnienia własnego poglądu Sądu Okręgowego co do zastosowania przepisów prawa materialnego, tym bardziej, że orzecznictwo NSA i WSA jest rozbieżne, a pomimo to wskazuje ono, że funkcjonariuszowi należy się pomoc finansowa także wtedy, gdy dokonał on zakupu lokalu, finansując jego nabycie z kredytu, co miało miejsce w przypadku powoda i co nie było sporne w sprawie.

Skarżący wniósł o: uchylenie zaskarżonego wyroku i rozstrzygnięcie co do istoty sprawy przez zasądzenie na rzecz powoda kwoty 33.153,12 zł wraz z

ustawowymi odsetkami liczonymi od 28 września 2011 r. do dnia zapłaty, wraz z kosztami zastępstwa procesowego za całość dotychczasowego postępowania, w tym za postępowanie kasacyjne; ewentualnie - o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona przeciwna wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ma uzasadnione podstawy.

Nie kontestuje ona tej części wiążących Sąd Najwyższy, stosownie do art. 398¹³ § 2 k.p.c., ustaleń stanu faktycznego, z których wynika, że powód w dniu 17 sierpnia 2009 r. wraz z małżonką nabył dwupokojowy lokal mieszkalny o powierzchni 50,90 m², położony w Z. przy ulicy M. Lokal ten został wydany nabywcom jeszcze przed zawarciem umowy, a w którym zamieszkali od dnia zawarcia tej umowy notarialnej. Wniosek o przyznanie pomocy finansowej na uzyskanie mieszkania skierowany został przez powoda do pozwanego w dniu 27 sierpnia 2009 r. Decyzją z dnia 7 kwietnia 2011 r. dyrektor Aresztu Śledczego w Z. odmówił powodowi przyznania pomocy finansowej na uzyskanie lokalu mieszkalnego.

W uchwale z dnia 13 sierpnia 2013 r., sygnatura akt III PZP 4/13 (LEX nr 1360419) Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że funkcjonariusz Służby Więziennej może skutecznie dochodzić przed sądem pracy zasądzenia od Skarbu Państwa - właściwego Zakładu Karnego odpowiedniej kwoty tytułem pomocy finansowej na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych, jeżeli mimo spełnienia ustawowych przesłanek jej uzyskania i złożenia stosownego wniosku nie została mu ona niezwłocznie wypłacona (art. 184 ust. 1 i art. 220 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, Dz. U. Nr 79, poz. 523 ze zm. i art. 455 k.c.). W końcowym akapicie uzasadnienia tej uchwały Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, iż pomimo, że zakłady karne są jednostkami organizacyjnymi Służby Więziennej, a ich dyrektorzy

posiadają niektóre uprawnienia charakterystyczne dla reprezentantów pracodawców nie można przyjąć, że zakład karny jest pracodawcą w rozumieniu art. 3 k.p. Przede wszystkim funkcjonariusz wykonuje swoje obowiązki w oparciu o służbowy stosunek zatrudnienia o charakterze administracyjnoprawnym. Nie jest więc pracownikiem. Zakłady karne, pomimo wyodrębnienia organizacyjnego nie mają samodzielności finansowej. Dyrektor Generalny ma także wiele uprawnień związanych ze stosunkiem służbowym funkcjonariuszy, które wynikają np. z art. 10 i 11, czy 69 ustawy. Dyrektor zakładu karnego nie ma więc pełnej samodzielności w zakresie kształtowania stosunku służbowego funkcjonariuszy. Na tej podstawie należało uznać, że zdolność sądowa przysługuje, zgodnie z art. 67 § 2 k.p.c., Skarbowi Państwa, reprezentowanemu przez organ jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, lub organ jednostki nadrzędnej.

Podzielając te konstatacje – należy wskazać, że powód prawidłowo skierował pozew przeciwko Skarbowi Państwa – Aresztowi Śledczemu w Z., natomiast Sądy pierwszej i drugiej instancji niewłaściwie określiły stronę pozwaną, co nie zostało objęte zarzutami skargi kasacyjnej, a wymagać będzie rozważenia zdolności sądowej wymienionego w zaskarżonym wyroku pozwanego i adekwatnej korekty w trakcie ponownego rozpoznania sprawy.

Słusznie natomiast Sąd drugiej instancji konstatuje, że wniosek o udzielenie pomocy finansowej na uzyskanie mieszkania powód złożył w dacie obowiązywania ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. z 2002 r. Nr 207, poz. 1761 ze zm.; dalej jako: „poprzednia ustawa o Służbie Więziennej”). Jednakże z uwagi na treść przepisu art. 268 ust. 2 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej – w sprawie mają zastosowanie przepisy obecnie obowiązującej ustawy o Służbie Więziennej.

Zgodnie z art. 170 ust. 1 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. Nr 79, poz. 523 ze zm.; dalej jako: „ustawa o Służbie Więziennej”) funkcjonariuszowi służby więziennej w służbie stałej przysługuje prawo do lokalu mieszkalnego w miejscowości, w której stale pełni służbę, lub w miejscowości pobliskiej. Na podstawie art. 171 tej ustawy prawo do lokalu mieszkalnego realizuje się przez: przydział lokalu (pkt 1); przyznanie pomocy

finansowej na uzyskanie lokalu mieszkalnego, zwanej dalej „pomocą finansową” (pkt 2). Stosownie do art. 184 ust. 1 ustawy o Służbie Więziennej funkcjonariuszowi w służbie stałej, który spełnia warunki do przydziału lokalu mieszkalnego, a który lokalu tego nie otrzymał na podstawie decyzji administracyjnej o przydziale, przysługuje pomoc finansowa na uzyskanie lokalu mieszkalnego w spółdzielni mieszkaniowej albo domu jednorodzinnego lub lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość, położonych w miejscowości pełnienia służby lub miejscowości pobliskiej. W myśl art. 187 - lokalu mieszkalnego na podstawie decyzji administracyjnej nie przydziela się funkcjonariuszowi: w razie otrzymania pomocy finansowej, o której mowa w art. 184 ust. 1 (pkt 1); posiadającemu w miejscowości, w której pełni służbę, lub w miejscowości pobliskiej lokal mieszkalny w spółdzielni mieszkaniowej albo dom jednorodzinny lub dom mieszkalno-pensjonatowy albo lokal mieszkalny stanowiący odrębną nieruchomość, odpowiadający co najmniej przysługującej mu powierzchni mieszkalnej (pkt 2); którego małżonek posiada lokal mieszkalny lub dom określony w pkt 2 (pkt 3); w razie zbycia przez niego lub jego małżonka lokalu mieszkalnego lub domu, o którym mowa w pkt 2 (pkt 4).

Podstawowe znaczenie ma więc art. 184 ust. 1 ustawy o Służbie Więziennej. W ocenie Sądu Najwyższego - pomoc finansowa, o której mowa w tym przepisie, jest uprawnieniem, którego celem jest zamieszkiwanie funkcjonariusza w stałej służbie więziennej w miejscowości pełnienia służby lub miejscowości pobliskiej. Wiąże się to z dyspozycyjnością takiego funkcjonariusza. Wykładnia tego przepisu powinna uwzględniać także związek funkcjonalny i temporalny daty nabycia mieszkania i złożenia wniosku o przyznanie pomocy finansowej. Świadczenie to ma charakter szczególny, przysługuje bowiem w celu uzyskania mieszkania umożliwiającego funkcjonariuszowi zamieszkiwanie w miejscowości pełnienia służby lub w miejscowości pobliskiej. Realizacja tego uprawnienia zależy przede wszystkim od tego, czy funkcjonariusz występujący o pomoc ma zaspokojone potrzeby mieszkaniowe w miejscu pełnia służby. Wobec tego decydująca dla realizacji spornego uprawnienia nie jest data nabycia lokalu, czy też data złożenia wniosku o udzielenie pomocy, ale dążenie do zmiany sytuacji mieszkaniowej funkcjonariusza składającego wniosek o przyznanie świadczenia, który zgłaszając

wniosek nie ma zaspokojonych potrzeb mieszkaniowych w miejscowości pełnienia służby lub w miejscowości pobliskiej, albo – uczynił to, niezwłocznie po nabyciu lokalu mieszkalnego. W judykaturze Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, że nabycie przez funkcjonariusza mieszkania, czy domu mieszkalnego przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy finansowej, automatycznie nie wyklucza przyznania tej pomocy, jeżeli nadal, tj. bez konieczności przeprowadzenia generalnego remontu nabytego lokalu, nie miał on zaspokojonych potrzeb mieszkaniowych w miejscowości pełnienia służby lub pobliskiej. Przy nabyciu lokalu chodzi bowiem o lokal nadający się do zamieszkania, którym nie jest dom lub lokal w budowie, w stanie surowym lub wymagający kapitalnego remontu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2013 r., II PK 120/13, niepublikowane).

Wbrew stanowisku Sądu drugiej instancji - art. 187 pkt 2 ustawy o Służbie Więziennej nie może być interpretowany łącznie z aktem wykonawczym (rozporządzeniem) wydanym na podstawie poprzedniej ustawy o Służbie Więziennej, co słusznie zarzuca skarga kasacyjna.

Konieczna jest natomiast wykładnia art. 184 ust. 1 w związku z art. 187 pkt 2 ustawy o Służbie Więziennej w powiązaniu z § 2 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 lipca 2010 r. w sprawie przyznawania pomocy finansowej na uzyskanie lokalu funkcjonariuszowi Służby Więziennej (Dz. U. Nr 147, poz. 986 - dalej rozporządzenie), które weszło w życie z dniem 13 sierpnia 2010 r., stanowiąc, że pomoc finansową przyznaje się na pisemny wniosek funkcjonariusza. Do wniosku dołącza się dokumenty potwierdzające fakt ubiegania się przez funkcjonariusza o lokal mieszkalny lub dom w miejscowości pełnienia służby lub w miejscowości pobliskiej, a w szczególności: 1) umowę ze spółdzielnią mieszkaniową zawartą w formie aktu notarialnego; 2) umowę z firmą deweloperską zawartą w formie aktu notarialnego; 3) umowę przedwstępną kupna lokalu mieszkalnego (domu jednorodzinnego) zawartą w formie aktu notarialnego; 4) pozwolenie na budowę wraz z kosztorysem budowy domu (ust. 3 § 2 rozporządzenia).

Z rozporządzenia tego wynika, że uprawnionym dokumentem jest nie tylko umowa przedwstępna kupna, ale także umowa dotycząca nabycia mieszkania,

zawarta w formie aktu notarialnego. Może więc dotyczyć sytuacji, gdy niezwłocznie po sporządzeniu aktu notarialnego funkcjonariusz występuje z wnioskiem o pomoc finansową.

Rozporządzenie to normuje nieco odmiennie kwestię wymaganych dokumentów w porównaniu do poprzednio obowiązującego rozporządzenia z dnia 24 czerwca 2003 r. w sprawie pomocy finansowej przysługującej funkcjonariuszom Służby Więziennej na uzyskanie lokalu mieszkalnego (Dz. U. Nr 132, poz. 1235), które w § 5 ust. 3 pkt 4 stanowiło, że do wniosku o pomoc finansową należało dołączyć np. umowę kupna lokalu mieszkalnego (domu jednorodzinnego) sporządzoną w formie aktu notarialnego lub umowę przedwstępną. Rozporządzenie to, odczytywane *in extenso*, dopuszczało więc możliwość złożenia wniosku o pomoc finansową nie tylko po zawarciu umowy przedwstępnej, ale również po prawnym nabyciu mieszkania.

Powód postąpił zgodnie z obowiązującymi w dacie składania wniosku przepisami, składając wniosek niezwłocznie po nabyciu mieszkania. Na skutek opieszałości jego przełożonych wniosek o pomoc finansową został rozpoznany dopiero po dwóch latach, już pod rządem nowych przepisów.

Sądowictwo administracyjne weryfikując ocenę, czy nabycie przez funkcjonariusza Służby Więziennej prawa do lokalu mieszkalnego przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy finansowej, o której mowa w art. 90 ust. 1 ustawy z 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej - zajęło stanowisko, że nabycie lokalu przed złożeniem wniosku nie wyklucza samo przez się przyznania tej pomocy; przyjmując, że art. 90 ust. 1 tej ustawy nie może być traktowany jako samoistna i wyłączna podstawa roszczeń o takie świadczenie, a w procesie wykładni tego przepisu nie można poprzestać na językowych dyrektywach interpretacyjnych. Należy dokonywać wykładni systemowej i celowościowej. Pomoc finansowa w rozumieniu omawianych przepisów, to przyznanie środków, których celem jest zrekompensowanie funkcjonariuszowi części wydatków ponoszonych przez niego na uzyskanie domu (lokalu mieszkalnego). Tak więc po stronie funkcjonariusza musi występować wydatek już poniesiony albo taki, który wkrótce ma nastąpić. Dokumenty, które starający się o pomoc finansową jest zobowiązany przedstawić, mają jedynie ten fakt potwierdzać. Taki zatem jest cel unormowania zawartego w §

5 ust. 3 cytowanego rozporządzenia (por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 1 grudnia 2010 r., LEX nr 755094).

W ocenie Sądu Najwyższego - obecna ustawa o Służbie Więziennej również akcentuje, że sporne świadczenie przysługuje nie w związku z uzyskaniem domu (lokalu), ale na ich uzyskanie, czyli w celu uzyskania mieszkania umożliwiającego funkcjonariuszowi zamieszkanie w miejscu pełnienia służby lub w miejscowości pobliskiej. Kwestia, czy funkcjonariusz spełnia przesłanki do otrzymania takiego świadczenia, może być rozważana tylko po zgłoszeniu roszczenia, a nie na dzień nabycia domu (lokalu). W tej sytuacji istotne jest to, czy w dniu złożenia wniosku funkcjonariusz spełniał podstawową przesłankę otrzymania takiego przydziału, a mianowicie, czy miał niezaspokojone potrzeby mieszkaniowe. Przyjęcie innej interpretacji prawa do pomocy finansowej musiałoby prowadzić do uznania, że świadczenie to przysługuje każdemu funkcjonariuszowi, także temu, który w odległej przeszłości nabył dom lub mieszkanie i niezależnie od tego, jakie aktualnie ma warunki mieszkaniowe. Taka interpretacja zaprzeczałaby *ratio legis* omawianej ustawy. W konsekwencji - uprawnienie funkcjonariusza Służby Więziennej do uzyskania pomocy finansowej przewidzianej w art. 184 ust. 1 obecnej ustawy o Służbie Więziennej należy oceniać w aspekcie, czy składając wniosek o pomoc finansową niezwłocznie po nabyciu prawa do mieszkania, miał on niezaspokojone potrzeby mieszkaniowe bezpośrednio przed tym okresem. Takich ustaleń i adekwatnej subsumcji Sąd drugiej instancji nie uczynił w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, co pośrednio zarzuca skarga kasacyjna, wskazując na naruszenie art. 328 § 2 k.p.c.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy, nie można było automatycznie uznać (co uczynił Sąd drugiej instancji), że w dacie złożenia wniosku o pomoc finansową na zakup lokalu mieszkalnego skarżący miał zaspokojone potrzeby mieszkaniowe. Istotą tych przepisów jest zapewnienie funkcjonariuszom w służbie stałej odpowiedniego lokalu mieszkalnego. Chodzi tu o lokal mieszkalny w miejscowości, w której funkcjonariusz na stałe pełni służbę lub miejscowości pobliskiej, a także o lokal o odpowiedniej powierzchni mieszkalnej, a zatem o wielkości uwzględniającej m.in. stan rodziny funkcjonariusza. Potrzeby mieszkaniowe funkcjonariusza Służby Więziennej mogą być zaspokajane w różny

sposób. Podstawową formą pomocy funkcjonariuszom w uzyskaniu mieszkania jest przydział w drodze decyzji lokalu. Dopiero, gdy przydziału takiego nie dokonano, w grę mogą wchodzić inne przewidziane ustawą świadczenia, w tym pomoc finansowa, która jest alternatywną formą spełnienia prawa do lokalu mieszkalnego oraz konsekwencją niezrealizowania uprawnienia funkcjonariusza, który ma prawo do otrzymania lokalu mieszkalnego. Oba uprawnienia powiązane są w sposób oczywisty z przesłanką niezaspokojenia potrzeb mieszkaniowych w miejscu pełnienia służby lub miejscowości pobliskiej oraz tylko do czasu występowania tej przesłanki mogą być realizowane. Ponownie rozpoznając sprawę, Sąd powinien ustalić, czy powód wcześniej występował o przydział mieszkania służbowego, czy otrzymywał rekompensatę z tytułu braku mieszkania i do kiedy, czy mieszkanie, które kupił wymagało remontu lub adaptacji - i w tym kontekście ocenić, kiedy zostały zaspokojone potrzeby mieszkaniowe powoda. Przy interpretacji art. 184 ust. 1 oraz 187 ustawy o Służbie Więziennej prym należy przyznać wykładni funkcjonalnej, celowościowej i systemowej. Złożenie wniosku o pomoc finansową, określoną w art. 184 ust. 1 ustawy o Służbie Więziennej, bezpośrednio po nabyciu mieszkania nie powoduje pozbawienia funkcjonariusza prawa do takiej pomocy.

Mając na powyższe na względzie Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok, o kosztach postępowania kasacyjnego orzekając stosownie do art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.